

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка**

Кафедра філософії, політології та міжнародних відносин

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ІНСТИТУТИ

ІІІ НД/ОК 2.1.1.3

Спеціальність: *291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*

Освітньо-професійна програма: *291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*

Факультет: *Історії та права*

Форма навчання: *денна/заочна*

Кропивницький 2019-2020 рік

Робоча програма «**Міжнародні та регіональні інститути**» для студентів
за спеціальністю: *291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
студії*

Розробник: Коломієць Олег Валерійович, доктор політичних наук, доцент
кафедри філософії, політології та міжнародних відносин _____
(Коломієць О. В.)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії, політології та
міжнародних відносин Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка

Протокол від «30» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри філософії, політології та міжнародних відносин

Ю.В. Харченко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 4	Галузь знань: 29 Міжнародні відносини	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: Немає	Спеціальність: 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії Освітньо-професійна програма: 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	Рік підготовки: 1-й	
		Семестр; 2-й	
		Лекції:	
		18 год.	4 год.
		Семінарські:	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні:	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		86 год.	112 год.
Вид контролю: екзамен			

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «*Міжнародні та регіональні інститути*» є виявлення суті категорії політичної комунікації і специфіки міжнародної діяльності в умовах нового типу суспільства (інформаційного та постінформаційного), що формується.

Завдання:

- ознайомити студентів з основними суб'єктами міжнародних і регіональних інститутів;
- охарактеризувати основні типи міжнародних і регіональних інститутів;
- розглянути базові технології організації міжнародних і регіональних інститутів;
- довести, що застосування досвіду та знань у галузі міжнародних і регіональних інститутів зможе допомогти кожній людині стати професіоналом у будь-якій сфері суспільної діяльності;
- виховати свідоме ставлення до політичної інформації, виробити цілісний підхід до її відбору, навчитися читати та аналізувати спеціальну літературу.

Після вивчення курсу студент повинен:

Розуміти чому відбувається:

- розширення масштабів політико-економічної інтеграції в діяльності політичних інститутів міжнародного співтовариства, становлення глобальних інститутів політичного управління;
- поглиблення світових політико-економічних глобалізаційних процесів, що не завжди відповідають найважливішим регіональним і міжнародним проектам;
- стирання кордонів між внутрішньою і зовнішньою політикою, безпекою, економікою, активна роль мережевих спільнот різного типу.

Пояснити, що таке:

- «міжнародні відносини», «простір міжнародних відносин», «міжнародні та регіональні інститути», «глобалізація інформаційних потоків»;
- «просторово-часовий континуум міжнародних відносин», «буття міжнародних відносин», «розширення міжнародної інтеракції», «підвищення активності транскордонних зв'язків» і «збільшення доступності національних кордонів», «регіоналізація міжнародних відносин».

Обґрунтувати механізми:

- створення великих глобалізаційних просторів зі швидким й вільним переміщенням праці, ресурсів, капіталів, становлення глобальних інститутів політико-економічного управління;
- посилення взаємозалежності держав та регіонів світу від політико-економічної інтеграції;
- збільшення ролі наднаціональних і транснаціональних організацій, інститутів, технологій;
- трансформацію політико-економічних систем міжнародних відносин;
- відсутність загальних форм глобалізації, економічної, політичної та соціальної модернізації окремої країни та регіону.

Розрізнити види міжнародних відносин:

- за сферами суспільного життя – економічні, політичні, стратегічні, культурні, ідеологічні, духовні;
- на основі взаємодіючих суб'єктів – міждержавні, міжпартійні, відносини.

Знати:

- сутність і значення міжнародних організацій у світовому співтоваристві;
- періодизацію та типологію міжнародних інститутів;
- правові норми і принципи функціонування міжнародних організацій;
- структуру та функції міжнародних організацій, механізм їх взаємодії та впливу на міжнародні відносини;
- пріоритети, зміст та характер участі України в роботі міжнародних організацій,

Уміти:

- самостійно визначати політико-правові, соціально-економічні та інфраструктурні передумови створення та функціонування міжнародних організацій;
- орієнтуватись в спеціальній літературі з питань міжнародних організацій;

- на професійному рівні аналізувати інформацію про роботу міжнародних інститутів та оцінювати їхній реальний вплив на міжнародні економічні процеси в сучасному світі;
- використовувати набуті знання з навчальної дисципліни для оцінки ефективності діяльності України у міжнародних організаціях;
- розробляти проекти звернень, запитів, спільних заходів, щодо налагодження співробітництва з міжнародними організаціями;
- представляти і відстоювати інтереси України та інтереси українських фірм і підприємств у міжнародних інституціях.

Сформовані компетентності:

1. Інтегральні компетентності

- Здатність розв'язувати комплексні теоретичні та практичні задачі і проблеми під час професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог.

2. Загальні компетентності

- **ЗК-1** Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами усно і письмово, з професійних і наукових питань. Оцінювати результати власної роботи і відповідати за особистий професійний розвиток.
- **ЗК-2** Здійснювати професійний усний та письмовий переклад з/на іноземну мову, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої та світової політики. Брати участь у професійні дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.
- **ЗК-3** Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.
- **ЗК-6** Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.
- **ЗК-14** Уміння обґрунтовувати управлінські рішення та забезпечувати спроможність їх виконання та правомочність.

3. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

- **СК-1** Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних та регіональних інститутів. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами, усно і письмово, з професійних і наукових питань у сфері міжнародних та регіональних організацій. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі міжнародних та регіональних інститутів.
- **СК-2** Розуміння сутності процесів глобалізації та їх впливу на міжнародні відносини.
- **СК-3** Здійснювати професійний усний та письмовий переклад з/на іноземну мову, зокрема, з фахової тематики міжнародних організацій та інститутів. Брати участь у професійні дискусії у сфері міжнародних та регіональних інститутів,

поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.

- **СК-4** Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародних та регіональних інститутів, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав. Оцінювати результати власної роботи і відповідати за особистий професійний розвиток.
- **СК-5** Оцінювати та аналізувати міжнародні та регіональні інститути, їх проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних та регіональних студій.
- **СК-6** Знання про організацію та функціонування Європейського Союзу, розуміння сучасних європейських інтеграційних процесів та місця в них України.
- **СК-7** Розуміння особливостей розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів і місця в них України.
- **СК-16** Здатність виявляти, спираючись на новітні підходи, що склались в сучасній науці, особливості національних процесів у різних країнах, враховувати їх вплив на сучасне суспільство, державну внутрішню, зовнішню та регіональну політику в умовах глобалізації.

Програмні результати навчання відповідні компонентам освітньої програми:

- **РН-1** Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.
- **РН-5** Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.
- **РН-6** Демонструвати фундаментальні знання основних понять і категорій теорії зовнішньої і міжнародної політики, національної, регіональної (європейської) та глобальної безпеки.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Історія розвитку міжнародних та регіональних інститутів(2 години)

План

1. Античні сіммахії, європейські торговельні союзи доби пізнього Середньовіччя та епохи Великих географічних відкриттів (Ганза) як прообрази сучасних міжнародних організацій. Проекти міжнародних організацій у працях європейських мислителів (П. Дюбуа, Й. Подебрад, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Бентам, І. Кант, А. Сен-Симон та ін.).

2. Виникнення Священного Союзу (LaSainteAlliance) як інструменту збереження міжнародного порядку, встановленого після Віденського конгресу (1815 р.). Принцип легітимізму як обґрунтування мети та діяльності Священного Союзу. Засоби реалізації спільної політики Священного союзу.

Тема 2. Сутність та природа міжнародних та регіональних інститутів як суб'єктів міжнародних відносин(2 години)

План

1. Поняття міжнародної організації: організація як інститут, організація як спільність членів; організація як інструмент; організація як структура норм, зв'язків та комунікацій.

2. Ознаки міжнародних організацій: суб'єкти без суверенітету та території, договірне походження та результат узгодженості волі та мети її членів, наявність міжнародного установчого документу, постійного апарату, юридична рівність членів, відповідність статуту та діяльності нормам міжнародного права, автономність компетенцій та рішень.

3. Правові аспекти функціонування міжнародних організацій.

4. Внутрішнє й зовнішнє право міжнародних організацій та сфери їхнього регулювання. Правомочність міжнародних організацій.

5. Джерела права міжнародних організацій. Імунітет та привілеї міжнародних організацій.

6. Порядок та процедури утворення міжнародних організацій.

Тема 3. Теоретико-методологічні засади вивчення міжнародних та регіональних інститутів(2 години)

План

1. Ідеалізм, реалізм та неомарксизм у міжнародних відносинах як методологічна основа формування сучасних теорій міжнародних організацій.

2. Концептуалізація ролі міжнародних організацій в державоцентристській парадигмі: міжнародні організації – інструмент реалізації стратегічних інтересів та зовнішньої політики держав за межами національних територій, спосіб збереження та посилення домінування могутніх держав (реалізм, неореалізм).

Тема 4. Міжнародні інституції та держави у світовій політиці: співробітництво чи суперництво (2 години)

1. Принципи взаємовідносин держав та міжнародних інститутів: залежність, автономія, делегування та розмежування компетенції.

2. Розподіл сфер діяльності та вигоди від спеціалізації – основа делегування (передачі) державами компетенції (суверенітету) міжнародним організаціям. Інші мотивації делегування повноважень.

3. Співвідношення могутності держав та їх готовності до делегування повноважень міжнародним організаціям. Основні вигоди держав від делегування компетенції міжнародним організаціям.

4. Співвідношення компетенції держав та міжнародним інститутам: спільна та розділена компетенція; компетенції, що взаємно накладаються. Співвідношення суверенітету держав та наднаціональності міжнародних інститутів.

5. Переговори та торг між представниками національних урядів, бюрократією організації та групами незалежних експертів – необхідна умова для консенсусу між різними коаліціями інтересів (Е.Хаас) в рамках організації.

Тема 5. Універсальні організації в системі міжнародних інститутів та світовій політиці (2 години)

План

1. Проекти Ліги Націй. 14 пунктів Вудро Вільсона.
2. Ліга Націй – елемент Версальської мирної угоди та Версальської міжнародної системи.
3. Паризька мирна конференція 1919 р. та утворення Ліги Націй.
4. Суперечності між європейськими державами з приводу структури та повноважень Ліги.
5. Нератифікація Версальської угоди Конгресом США та її наслідки.

Тема 6. Регіональні та субрегіональні міжнародні інституції(2 години)

План

1. Особливість регіональних міжнародних інститутів.
2. Принципи формування регіональних міжнародних інститутів: територіальний, релігійний, спільність економічних цілей.
3. Регіональні інтеграційні процеси та виникнення інститутів регіонального співробітництва.
4. Посилення регіональних інтеграційних процесів в глобалізованому світі.
5. Розвиток регіонального міжнародного співробітництва та активізація діяльності регіональних міжнародних організацій.
6. Місце регіональних міжнародних інститутів у процесі регіоналізації.

Тема 7. Міжнародні інституції в процесах глобального регулювання та управління (2 години)

План

1. Роль міжнародних інституцій у процесах глобального управління.
2. Глобальне регулювання та управління: наукові дебати.
3. Регулювання та управління як легальний спосіб формування спільних моделей поведінки на міжнародній арені.

Тема 8. Міжнародні інститути та проблеми регіональної безпеки (2 години)

План

1. Роль міжнародних інституцій у формуванні системи міжнародної безпеки.
2. Особливості регіональних організацій безпеки.
3. Організація Північноатлантичного Договору (НАТО) – організація колективної безпеки в Європі. Історія створення НАТО.
4. Цивільна і військова структури НАТО.
5. Основні засади спільної політики Альянсу та прийняття рішень. Головні завдання НАТО в галузі безпеки.

Тема 9. Міжнародні неурядові інституції та формування глобального громадянського суспільства (2 години)

План

1. Різновиди участі неурядових інституцій в діяльності міжурядових організацій.
2. Взаємодія міжурядових та неурядових організацій.
3. Формування глобальних політичних мереж та участь у них неурядових міжнародних організацій. МНУО та паралельні саміти.
4. Права людини, демократія та неурядові міжнародні організації (Міжнародна Амністія, FreedomHouse).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна					заочна						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Тема 1. Історія розвитку міжнародних та регіональних інститутів	12	2				10	10	2	2			12
Тема 2. Сутність та природа міжнародних та регіональних інститутів як суб'єктів міжнародних відносин	14	2	2			10	10					13
Тема 3. Теоретико-методологічні засади вивчення міжнародних та регіональних інститутів	14	2	2			10	10	2	2			13
Тема 4. Міжнародні інституції та держави у світовій політиці: співробітництво чи суперництво	14	2	2			10	10					13
Тема 5. Універсальні організації в системі міжнародних інститутів та світовій політиці	14	2	2			10	10					13
Тема 6. Регіональні та субрегіональні міжнародні інституції	13	2	2			9	10					12
Тема 7. Міжнародні інституції в процесах глобального регулювання та управління	13	2	2			9	10					12
Тема 8. Міжнародні інститути та проблеми регіональної безпеки	13	2	2			9	10					12
Тема 9. Міжнародні неурядові інституції та формування глобального громадянського суспільства	13	2	2			9	10					12
Всього годин	120	18	16			86	120	4	4			112

5. Теми семінарських занять

<p>Тема 2. Сутність та природа міжнародних та регіональних інститутів як суб'єктів міжнародних відносин</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Членство в міжнародних організаціях. Типи членства у міжнародних організаціях. Вимоги до членства. Процедури вступу та набуття членства. 2. Організаційна структура міжнародних організацій. Типи органів та принципи їх формування й діяльності: вищі, виконавчі, адміністративні, комітети, комісії, юридичні органи. 3. Принципи прийняття рішень у міжнародних організаціях: одностайності та його основні моделі, мажоритарності (основні моделі), консенсусу та зваженого голосування. 4. Види рішень міжнародних організацій. 5. Основні етапи процедури прийняття рішень. 6. Типологія міжнародних організацій. Міжурядові та неурядові міжнародні організації. Універсальні та спеціалізовані; глобальні, регіональні, субрегіональні; відкриті, закриті та ін. Координаційні та наднаціональні (владно-орієнтовані) міжнародні організації. 	2
<p>Тема 3. Теоретико-методологічні засади вивчення міжнародних та регіональних інститутів</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародні організації та формування міждержавних коаліцій. 2. Міжнародні організації та розвиток багатосторонньої дипломатії. 	2
<p>Тема 4. Міжнародні інституції та держави у світовій політиці: співробітництво чи суперництво</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чинники взаємного контролю держав та міжнародних організацій на міжнародній арені. 2. Міжнародні інститути – механізми політичного контролю за поведінкою учасників міжнародних відносин та легальний спосіб створення спільних моделей поведінки, відповідно до яких суб'єкти міжнародних відносин реалізують свої інтереси. 3. Формування МО та прийняття норм та правил, що регулюють функціонування міжнародної системи. 4. Вплив міжнародних організацій на внутрішньонаціональні процеси. 5. Прийняття в рамках міжнародних міжурядових організацій рішень і спеціальних актів, які впливають на національні суспільно-політичні процеси. 	2
<p>Тема 5. Універсальні організації в системі міжнародних інститутів та світовій політиці</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Цілі та принципи Ліги Націй. 2. Організаційна структура та компетенція Ліги Націй. 3. Досвід Ліги Націй в регулюванні міжнародних відносин. Невдачі Ліги Націй по створенню системи колективної безпеки у міжвоєнний період. 4. Виключення СРСР та припинення політичної діяльності Ліги. Розпуск Ліги 	2

<p>Націй у 1946 р.</p> <p>5. Ідеї створення універсальної міжнародної організації для забезпечення миру та безпеки: Атлантична Хартія та Декларація Об'єднаних Націй.</p>	
<p>Тема 6. Регіональні та субрегіональні міжнародні інституції</p> <p>План</p> <p>1. Види регіональних міжнародних інститутів.</p> <p>2. Регіональні міжнародні організації Європи (Рада Європи, ЄС, Європейська асоціація вільної торгівлі).</p> <p>3. Регіональні організації арабського світу (Ліга Арабських держав, «Ісламська конференція»).</p> <p>4. Діяльність регіональних організацій Південної та Північної Америки (Південний спільний ринок (МЕРКОСУР), Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА), Організація американських держав (ОАД), Карибський спільний ринок).</p>	2
<p>Тема 7. Міжнародні інституції в процесах глобального регулювання та управління</p> <p>План</p> <p>1. Перерозподіл управлінських функцій від держав до інших суб'єктів міжнародної політики в процесі глобального регулювання.</p> <p>2. Бреттон-Вудські інститути та функціонування міжнародних валютних систем.</p> <p>3. Регулювання валютних та економічних відносин у глобалізованому світі.</p>	2
<p>Тема 8. Міжнародні інститути та проблеми регіональної безпеки</p> <p>План</p> <p>1. Еволюція стратегічної концепції НАТО. Трансформація НАТО 1991-1999 рр.</p> <p>2. Політика відкритих дверей Альянсу. Процес розширення НАТО.</p> <p>3. Партнерство заради миру. Партнерство НАТО з Україною.</p> <p>4. Створення НБСЄ (Нарада з безпеки і співробітництва в Європі) як форум для діалогу з питань безпеки та переговорів щодо контролю над озброєннями, роззброєння та зміцнення довіри й безпеки в Європі. Ухвалення Гельсінського Заключного Акту 1972 р.</p> <p>5. Паризька Хартія для нової Європи і кінець «холодної» війни. Будапештська зустріч 1994 р. і трансформація НБСЄ у ОБСЄ (Організація з безпеки і співробітництва в Європі).</p> <p>6. Основні напрями діяльності, структура і принципи прийняття рішень ОБСЄ. Роль ОБСЄ в системі безпеки Європи на сучасному етапі.</p>	2
<p>Тема 9. Міжнародні неурядові інституції та формування глобального громадянського суспільства</p> <p>План</p> <p>1. Неурядові організації та протест проти глобалізації.</p> <p>2. Антиглобалістські організації (Всесвітній соціальний форум).</p> <p>3. Природоохоронні неурядові міжнародні організації («Грінпіс», «Друзі Землі», «Всесвітній фонд захисту дикої природи») та принципи їх діяльності.</p>	2
<p>Разом</p>	16

6. Завдання для самостійної роботи

<p>Тема 1. Історія розвитку міжнародних та регіональних інститутів</p> <p>План</p> <p>1. Індустріальна революція, поширення ліберальних принципів формування європейського та світового ринку, світовий розподіл праці, передумови виникнення у сер. ХІХ ст. спеціалізованих функціональних міжнародних організацій (Центральна комісія судноплавства по Рейну (працювала на постійній основі з 1831 р.), Дунайська комісія (1856), Всесвітній поштовий союз (1874), Міжнародний телеграфний союз (1875), Міжнародний союз з охорони промислової власності (1883)), створення Латинського (1865) та Скандінавського (1873) валютних союзів.</p> <p>2. Проведення міжурядових конференцій, конгресів, нарад та створення постійних органів для їхнього скликання. Проблеми безпеки, миру і виникнення перших неспеціалізованих універсальних міжнародних організацій політичного спрямування (Ліга Націй та Організація Об'єднаних Націй).</p> <p>3. Розвиток інтеграційних процесів, посилення взаємозалежності як чинник збільшення чисельності міжнародних організацій після ІІ світової війни. Деколонізація та її вплив на утворення регіональних міжнародних організацій. Глобальні проблеми, поширення зброї масового знищення як мотивація координації зусиль всіх держав та інших суб'єктів міжнародних відносин в рамках міжнародних організацій. Глобалізація міжнародних відносин та розвиток політичних міжурядових організацій. Виникнення неурядових міжнародних організацій.</p>	10
<p>Тема 2. Сутність та природа міжнародних та регіональних інститутів як суб'єктів міжнародних відносин</p> <p>План</p> <p>1. Функції міжнародних організацій. Співвідношення компетенції та функцій міжнародних організацій. Концепції компетенції міжнародних організацій.</p> <p>2. Основні функції міжнародних організацій: виразники спільних інтересів держав на міжнародній арені; сприяння та координація функціональному та багатосторонньому співробітництву; сприяння виробленню загальнолюдських норм та цінностей, проектів глобального розвитку та подолання глобальних проблем, комунікативна функція, участь у виробленні конвенційних норм міжнародного права (нормотворча, кодифікаційна функція); контрольна, регульовально-координаційна, оперативна, організаційна, інформаційна, консультативна, посередницька, миротворча, оборонна, соціалізуюча, гуманізація міжнародної та внутрішньої політики та ін.</p> <p>3. Правові аспекти участі міжнародних організацій у процесі міжнародної нормотворчості.</p>	10
<p>Тема 3. Теоретико-методологічні засади вивчення міжнародних та регіональних інститутів</p> <p>План</p> <p>1. Ідеалізм, реалізм та неомарксизм у міжнародних відносинах як методологічна основа формування сучасних теорій міжнародних організацій.</p> <p>2. Концептуалізація ролі міжнародних організацій в <i>державоцентристській парадигмі</i>: міжнародні організації – інструмент реалізації стратегічних інтересів та</p>	10

<p>зовнішньої політики держав за межами національних територій, спосіб збереження та посилення домінування могутніх держав (реалізм, неореалізм).</p>	
<p>Тема 4. Міжнародні інституції та держави у світовій політиці: співробітництво чи суперництво? План 1. Принципи та засоби взаємного впливу держав та міжнародних організацій. 2. Застосування міжнародними організаціями санкцій. 3. Види санкцій міжнародних організацій. Чинники, що легітимізують застосування міжнародними організаціями санкцій. 4. Діяльність міжнародних організацій та проблеми втручання і суверенітету держав. 5. Умови втручання (інтервенції) міжнародних інституцій. Гуманітарна інтервенція.</p>	10
<p>Тема 5. Універсальні організації в системі міжнародних інститутів та світовій політиці План 1. Переговори США, СРСР та Великої Британії про принципи діяльності та повноваження майбутньої організації – конференції в Думбартон-Оксі (1944) та Ялті (1945). 2. Установча конференція ООН у Сан-Франциско (1945) та прийняття Статуту ООН. Цілі та принципи діяльності ООН. 3. Структура ООН: Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна і Соціальна Рада, Секретаріат, Міжнародний Суд и Рада з Опіки; їхні принципи формування, прийняття рішень та компетенція. 4. Рада Безпеки у структурі та діяльності ООН. Система ООН на сучасному етапі: програми і робочі органи, спеціалізовані установи, автономні організації, пов'язані з ООН. 5. Особливості ООН як міжнародного інституту: універсальність представництва та сфер впливу, інструмент міжнародної нормотворчості і дотримання принципів сучасного міжнародного права та загальноновизнаних норм поведінки суб'єктами міжнародних відносин; наділеність виключною компетенцією вирішувати питання війни і миру аж до використання військової сили; глобальний представницький форум держав та інших учасників міжнародних відносин, зокрема неурядових організацій, що охоплює широкі сфери їхньої взаємодії.</p>	10
<p>Тема 6. Регіональні та субрегіональні міжнародні інституції План 1. Регіоналізація на африканському континенті: Організація Африканської єдності та її трансформація в Африканський Союз. АСЕАН та регіональне співробітництво Азійсько-тихоокеанських держав. 2. Регіональні організації на пострадянському просторі – Союз Незалежних Держав (СНД), Єдиний економічний простір (ЄЕП), Євразійське економічне співтовариство ЄврАзЕС, Організація договору про колективну безпеку (ОКДБ)). 3. Шанхайська організація співробітництва (ШОС). 4. Субрегіональні міжнародні організації (Рада держав Балтійського моря, ГУАМ, Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС), Вишеградська група).</p>	9

<p>Тема 7. Міжнародні інституції в процесах глобального регулювання та управління</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. СОТ як інструмент глобальної торгівлі: принципи функціонування. 2. Велика Вісімка – неформальний механізм координації політичних та фінансово-економічних взаємодій між великими державами та їхнього впливу на міжнародне середовище як арени взаємодії глобальних та національних чинників. 	9
<p>Тема 8. Міжнародні інститути та проблеми регіональної безпеки</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Західноєвропейський Союз (ЗЄС) – військова складова ЄС. Альтернативні стратегії розвитку ЗЄС в системі Європейської безпеки. 2. Інститути колективної безпеки на пострадянському просторі. Організація Договору про колективну безпеку (ОКДБ). 3. Особливості внутрішніх суперечностей держав-членів. Створення оперативних сил колективного реагування. 4. Безпекові аспекти діяльності Шанхайської організації співробітництва. 5. Боротьба з тероризмом. 	9
<p>Тема 9. Міжнародні неурядові інституції та формування глобального громадянського суспільства</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проекти «Грінпіс» та їх ефективність. 2. Радикалізація міжнародного екологічного руху («Морський пастух»). 3. Мережева структура екологічних та антиглобалістських рухів. 4. Вплив неурядових міжнародних організацій на громадську думку, імідж держав і політиків – основні механізми реалізації програмних цілей більшості неурядових міжнародних організацій. 	9
<p>Разом</p>	86

7. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

8. Методи навчання

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «*Міжнародні та регіональні інститути*»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота студентів;
- робота в науковій бібліотеці ЦДПУ імені В. Винниченка та мережі Інтернет;
- контрольні заходи.

Види навчальної роботи студентів:

- лекція з використанням структурно-логічних схем;
- семінарське заняття;
- консультація;
- залік.

У процесі вивчення дисципліни «Міжнародні та регіональні інститути» застосовуються наступні методи навчання:

За типом пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемного викладу;
- дослідницький;
- відповідно до логіки пізнання:
- аналітичний;
- індуктивний;
- дедуктивний;

За основними етапами процесу:

- формування знань;
- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка;

За системним підходом:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

За джерелами знань:

- словесні – розповідь, пояснення, лекція;
- наочні – демонстрація, ілюстрація.

За рівнем самостійної розумової діяльності:

- проблемний;
- частково-пошуковий;
- дослідницький;
- метод проблемного викладання.

9. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансфертною накопичувальною системою здійснюється шляхом поточного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

9.1. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;

- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми модуля на ***семінарському занятті*** – **5 балів:**

- **5-4 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить покликання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- **2,5-3 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **1,5-2 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.
- **0,5-1 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

До 15-ти балів студент може отримати за виконані завдання ***самостійної роботи*** з певної теми модуля, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

До 5-ти балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

До 20-ти балів ставиться студентові, який підготував значний за обсягом та змістом конспект до семінарських занять з певної теми модуля;

10 балів одержує студент, який старанно працював упродовж заняття, виконував вправи, залучався до колективних обговорень тощо.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: **до 25 балів**.

35 балів студент може отримати за плідну роботу на лекції та семінарі.

Студент, який не з'явився на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав **поточних оцінок**, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Дві контрольні роботи у формі чотирирівневих завдань передбачено за результатами вивчення тем модуля 1 і модуля 2.

Тривалість виконання контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

До контрольних робіт допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Для проведення контрольних робіт розроблено контрольні завдання двох варіантів, які є рівнозначні за трудомісткістю.

За виконання контрольних робіт студент отримує бали, які враховуються в процесі розрахунків підсумкової семестрової оцінки:

- максимальна кількість балів – **30 (1-ша робота), 25 (2-га робота)**.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання контрольних завдань викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати контрольних робіт доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання контрольних робіт допускається в терміни, визначені викладачем під час поточних консультацій.

9.2. ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

З дисципліни «*Міжнародні та регіональні інститути*» передбачена така форма семестрового контролю, як **іспит**, який проводиться наприкінці семестру.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного контролю. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та п'ятирівневою шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно з можливістю повторного складання», «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням

дисципліни» за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності, Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX, F) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2					Підсумкова семестрова
T1	T2	T3	T4	T5	КР№1	T6	T7	T8	T9	КР№2	
5	5	5	5	5	30	5	5	5	5	25	

T1, T2 ..., T9 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	5	відмінно	зараховано
80 – 89	B	4	добре	
65 – 79	C			
55 – 64	D	3	задовільно	
50 – 54	E			
35 – 49	FX	2	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 – 34	F	1	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Міжнародні та регіональні інститути».
2. Тексти лекцій (в електронному варіанті).

12. Рекомендована література

Основна:

1. Бродель Ф. Время мира. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв. Т.3.- М.: Прогресс, 1992. Т.3. – С.94-107.

2. ДиНольфо Э. История международных отношений 1918-1999: В 2 т. – Т 1. Ч.1. - М.: Логос, 2003. – Гл.1, 2, 7 // Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/nolfo/index.php
3. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів/ Пер. з фр. – К.: Основи, 1995.- Ч.1, 3.
4. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. - Львів, 1995. – С.42-106.
5. Кант И. К вечному миру. Сочинения: в 2 т. – М., 1966. – Т. 6.
6. Міжнародні організації: Навчальний посібник/ За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського. - Київ: ЦУЛ, 2003. – Розд.1.1, 1.2.
7. Монбриаль де Т. Память настоящего времени/ Пер. с фр.- М.: Международные отношения, 1997. – Гл.П.
8. Трактаты о вечном мире. Предисл. Ф. В. Константинова. Вводная статья в прим. И. С. Андреевой. Сост. сб. И. С. Андреева и А. В. Гулыга. М., Соцэкгиз, 1963. — 279 с. (Режим доступа: http://marsexh.narod.ru/lit/traktaty_o_vechnom_mire.html#678); або Трактаты о вечном мире. – М.: Алетейя, 2003.
9. 14 пунктов В. Вильсона // Системная история международных отношений. События и документы. 1918–2000 / Отв. ред. А.Д. Богатуров. Т. 2. М.: Московский рабочий, 2000. С. 27–28// Режим доступа: <http://www.obraforum.ru/lib/book2/index.htm>
10. Матеріали сайту International Committee of the RedCross – <http://www.icrc.org/>
11. Барковский И. Правотворческая деятельность международных организаций: теоретические аспекты и современные тенденции // Белорусский журнал международного права и международных отношений. - 2003. - № 2.
12. Гуменюк Б. Міжнародні організації // Політика і час. – 1998. – № 2.
13. Кутейников А.Е. Международные межправительственные организации: социологический подход. – Журнал социологии и социальной антропологии. – 1999. – Т. 2. – № 4.
14. Лукина Л. Правотворческий процесс в рамках Совета Европы // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2003. – № 1.
15. Міжнародні організації: Навчальний посібник / За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського. – Київ: ЦУЛ, 2003. – Розд.П.
16. Міжнародні організації. Навчальний посібник/ За ред. О.С.Кучика. – К.: Знання, 2005.
17. Нешатаева Т.Н. Международные организации и право. Новые тенденции в международно-правовом регулировании. – М., 1998.
18. Основи політичної науки. Ч.4. Міжнародна політика. - Львів, 1999.
19. Тускоз Жан. Міжнародне право. –К., 1998. – Розд.2.
20. Цыганков П.А. Международные отношения. - М., 1996.-Гл.УП.
21. Циганкова Т.М., Гордеева Т.Ф. Міжнародні організації. - К., 2001. – С.9-38.
22. CliveArcher. International Organizations. – NewYork: Routledge, 3rd edition, 2001. – Chapter 3.
23. Rourke J.T. International politics on the WorldStage. 5th edition. – DushkinPublishingGroup, 1995. – Chapter 12.

24. Дробот Г.А. Роль международных организаций в мировой политике: основные теоретические подходы // Вестник Моск. ун-та. Сер.18. Социология и политология. – 1999. - № 1.
25. Зайцева О. О Методология изучения международных организаций // МЭиМО.- 1992.- № 12.
26. Кларк Г., Сон Л.Б. Достижение всеобщего мира через мировое право. Два альтернативных плана // Теория международных отношений: Хрестоматия/ Сост. науч. ред. и коммент. П.А. Цыганкова. – М.: Гардарики, 2003. – С.115-131.
27. Моргентау Г. Политические отношения между нациями: борьба за власть и мир // Теория международных отношений: Хрестоматия / Сост. науч. ред. и коммент. П.А. Цыганкова. – М.: Гардарики, 2003. – С.72-88.
28. Най-мл. Дж., Кохэн Р. Транснациональные отношения и мировая политика // Теория международных отношений: Хрестоматия / Сост. науч. ред. и коммент. П.А. Цыганкова. – М.: Гардарики, 2003. – С.152-167.
29. Сафонов М.В. Современные подходы к изучению международных институтов. На примере исследований “большой восьмерки”// Полис.- 2003.- № 3.
30. Сафронова О.В. К вопросу о генеалогии конструктивизма в теории международных отношений // Режим доступа: [http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1\(2\)/10.pdf](http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1(2)/10.pdf)
31. Международные организации как механизмы регулирования международных отношений. – Современные международные отношения. Учебник/ Под ред. Торкунова А.В. - М.: Российская политическая энциклопедия, 1999.- С. 220-259.
32. Хаас Э. За пределами нации-государства. Функционализм и международная организация // Теория международных отношений: Хрестоматия / Сост. науч. ред. и коммент. П.А. Цыганкова. – М.:Гардарики, 2003. – С.321-333.
33. Цыганков П.А. Теория международных отношений: Учеб.пособие. – М.: Гардарики, 2003. – Гл.15.
34. Mitrany D. Functional Co-operation as the Road to Peace// Basic Texts in International Relations/ The Evolution of Ideas about International Relations/ Selected and introduced by Evan Luard.- Macmillan, 1992.
35. Wendt A. Social Theory of International Politics. — Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
36. Андрушина Е.В. Основные тенденции и перспективы развития международных организаций//Вестник Моск. ун-та. Сер.21. Управление (государство и общество). – 2008.– № 1.
37. Бек У. Что такое глобализация?: Ошибки глобализма - ответы на глобализацию / Пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника; Общ. ред. и послесл. А. Филиппова. - М.: Прогресс-Традиция, 2001.- P.I.
38. Віннікова Н.А. Недержавні актори у сучасній світовій політиці//Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. – Питання політології. – Вип.12. –2008. – № 810.
39. Грум Дж. Растущее многообразие международных акторов // Международные отношения. Социологические подходы / Ред. П.А. Цыганков. М.: Гардарики, 1998. С. 222–239.
40. Дікон Б., Халс М., Стабс П. Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації та майбутнє соціального добробуту. - К., 1999.
41. Мовсесян А. Информационные аспекты транснационализации.- МЭиМО. - 1998. - № 2.
42. Нешатаева Т.Н. Международные организации и право. Новые тенденции в международно-правовом регулировании М., 1998.
43. Неліп М.І., Мережко О.О. Силовий захист прав людини. Питання легітимності в сучасному міжнародному праві. Навч. посібник. 2-е вид. - К.: Наукова думка, 1999.

44. Стуканов А.А. Бедные страны и богатый Всемирный банк// Электронный журнал «Полемика». – Вып. 5// <http://www.irex.ru/press/pub/polemika/05/stu>
45. Чекаленко Л. Пошук прийнятних моделей взаємовідносин суверенної держави і міжнародних організацій // Персонал. – 2005. – № 11// Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=160>
46. Чекаленко Л. Міжнародні організації і суверенітет держави// Стратегічна панорама. – 2005.- № 2.
47. Акулов С. Міжнародні миротворчі операції як політичний інструмент врегулювання воєнно-політичних конфліктів // Політичний менеджмент. – 2005. – №2(11) // Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=38&c=735>.
48. Арон Р. Мир і війна між націями: Пер. з фр.- К.: МП: “Юніверс”, 2000.– С.484-489, 612-618.
49. Білошицький С.Є. ООН у системі глобального управління: перспективи реформування і демократизації// Гілея (науковий вісник). – 2010. – № 30// Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_30/Gileya30/P15_doc.pdf
50. Бордачев Т.В. "Новый интервенционизм" и современное миротворчество / Моск. обществ. науч. фонд. - М.: МОНФ: ИЦНиУП, 1998.- Гл.1, 3, 4.
51. Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. – К.: Либідь, 1995.
52. Гулдинг М. Организация Объединенных Наций: лидерство, реформы и миротворчество // М.: Московский центр Карнеги, 2007. – Сер. «Рабочие тетради» № 2.
53. ДонелліДж. Права людини у міжнародній політиці/ Пер. з англ.- Львів: Кальварія, 2004.– С.74-80.
54. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів/ Пер. з фр. - К.: Основи, 1995.- Ч.1, 3. – С.50-52.
55. Иноземцев В.Л. Гуманитарные интервенции. Понятие, задачи, методы осуществления // Космополис. - 2005. - № 1// Доступно на сайті <http://cosmopolis.mgimo.ru/>
56. Загальна декларація прав людини (від 10 грудня 1948 р.) // www.compass.org.ua/.../zagalna_deklaracia_prav_ludiny_ua.pdf
57. Міжнародні організації: Навчальний посібник/ За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського. - Київ: ЦУЛ, 2003. – Розд.Ш.
58. Монбриаль де Т. Пам'ять настоящего времени / Пер. с фр. – М.: Международные отношения, 1997. – С.19-38.
59. Неліп М.І., Мережко О.О. Силовий захист прав людини. Питання легітимності в сучасному міжнародному праві. – К.: Наукова думка, 1999. – Розд. Ш.
60. Нешатаева Т.Н. Международные организации и право. Новые тенденции в международно-правовом регулировании. – М., 1998.
61. Никитин А.И. Миротворческие операции: концепции и практика. – М.: Издат центр науч.иучеб. программ, 2000. – Ч.І.
62. Проблемы эффективности и реформы системы международных многосторонних институтов / подобщ. ред. М. В. Ларионовой; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: ТЕИС, 2007. – Розд.1 // Режим доступу: http://www.iori.hse.ru/publications/monograf/reforma_mi.pdf
63. Світова та європейська інтеграція: організаційні засади. Навч.посібник, За ред. Я.Й.Малика, М.З Мальського. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2000. – С. 5-36.
64. Устав ЛигиНацій // www.rol.ru
65. Шлыков К. Какой быть ООН в 21 веке: проблема реформирования Совета Безопасности // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 5.
66. LipsonMichael. Organized Hypocrisy and Global Governance: Implications for United Nations Reform// Режим доступу: <http://www.docstoc.com/docs/84623/Organized-Hypocrisy-and-Global-Governance--Implications-for-United-Nations-Reform>
67. Rourke J.T. International politics on the World Stage. 5th edition. – DushkinPublishingGroup, 1995. – Chapter 12. – С.357-375.

68. <http://www.un.org/> – офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй
69. <http://www.unsystem.org/index.html> - інформаційний сайт про систему ООН
70. Богатуров А. Д. Велики едержавы на Тихом океане. История и теория международных отношений в Восточной Азии после Второй мировой войны. 1945–1995. — М.: Сьюита, 1997.
71. Концепция формирования Единого экономического пространства // Режим доступу: <http://www.eepnews.ru/record/m2029>
72. Костюнина Г.М. Ассоциация стран Юго-Восточной Азии (АСЕАН) // Международная экономическая интеграция: учебное пособие / Под ред. Н.Н.Ливенцева. - М.: Экономистъ, 2006. – С. 226-261 // Режим доступу: <http://www.mgimo.ru/files/31198/31198.pdf>
73. Костюнина Г.М. Интеграция в Африке / Г.М. Костюнина // Международная экономическая интеграция: учебное пособие / Под ред. Н.Н. Ливенцева. - М.: Экономистъ, 2006. – С. 297-320 // Режим доступу: <http://www.mgimo.ru/files/31193/31193.pdf>
74. Костюнина Г.М. Интеграция в Латинской Америке / Г.М. Костюнина // Международная экономическая интеграция : учебное пособие / Под ред. Н.Н.Ливенцева. - М.: Экономистъ, 2006// Режим доступу: <http://www.mgimo.ru/files/31215/31215.pdf>
75. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – К.: Знання, 2005.
76. Николаев С. Об'єднуючий регіоналізм// Політичний менеджмент. – 2004. – №4 (7) //Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=29&c=453>
77. Стрежнева М. В. ЕС и СНГ: сравнительный анализ институтов. – М., 1999.
78. Хуашэн Ч. Китай, Центральная Азия и Шанхайская организация сотрудничества// Московский центр Карнеги. Сер. Рабочие материалы.- 2005. - № 63
79. Центральная Европа в поисках новой региональной идентичности// Международный исторический журнал, 2000, № 11// Режим доступу: http://history.machaon.ru/all/number_11/analiti4/europe_print/index.html
80. Шанхайская конвенция //Режим доступу: <http://www.sectesco.org/html/00092.html>
81. <http://www.coe.int/> - офіційний сайт Ради Європи
82. <http://www.coe.kiev.ua/> - офіс Ради Європи в Україні.
83. <http://www.guam.org.ua/> – офіційний сайт ГУАМ
84. <http://www.asean.org> – офіційний сайт АСЕАН
85. <http://cis.minsk.by/main.aspx?uid=2> – сайт виконавчого комітету СНД.

Додаткова:

1. Актуальные проблемы глобального управления: «Группа восьми» и международные многосторонние институты / Под ред. Ларионовой М.В. - М.: Университетская книга; Логос, 2007// Режим доступу: http://www.iori.hse.ru/publications/material_s/abstract.htm
2. Алексеєнко І. Проблеми світового регулювання в сучасній політичній науці//Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. – 2009.– Вип.11// Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/PSF/2009_11/Alekseenko.pdf
3. Афонцев С.А. Экономическая политика в современном мире: «глобально еуправление» или глобальный политический рынок?// Мировая политика и международные отношения на пороге третьего тысячелетия /Под ред. М.М. Лебедевой. М.: МОНФ, 2000.
4. Глобальна торгова система і розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ/ Кер. авт. кол. і наук. ред. Т.М. Циганкова. – К.:КНЕУ, 2003.- Р.1.
5. Евстигнеев В.Р. Страны с переходной экономикой и бреттон-вудские кредиторы // Общественные науки и современность. – 1997.- № 4.– С.43-54.
6. КиртонДж. Система «Группы семи/восьми» и глобальное управление // Вестник международных организаций. – 2009. – № 3// Режим доступу: http://www.iori.hse.ru/publications/herald/material/3_09/Global_Governance.pdf

7. ПенттиляРисто. Политическая анатомия “Большой восьмерки” // Международные процессы. Журнал теории международных отношений и мировой политики. – 2003.- № 3. Сентябрь-декабрь. –Т. 1.
8. ХайналПитер И. ван Группа восьми и Группа двадцати: эволюция, роль и документация / И. ван ПитерХайнал; пер. с англ. О.А. Якименко; под науч. ред. Е.М. Горбуновой. — М.: Логос, — 2008 // Режим доступа: <http://www.iori.hse.ru/publications/monograf/hajnal.indd.pdf>
9. Шепелєв М. Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку.– К.: Генеза, 2004.
10. Leech D., Leech R. Voting Power in the Bretton Woods Institutions // CSGR WorkingPaper No. 154/04/- November 2004. - URL: <http://www.csgr.org>
11. Світова економіка.- К., 2000.
12. BayneNicholas. GLOBAL GOVERNANCE:BRINGING THE SOUTH IN. The Contribution of the G8 Summit // SchoolofPolicyStudies. – WorkingPaper. 2001. – 18.
13. <http://www.imf.org/> – офіційний сайт Міжнародного валютного фонду
14. <http://www.g7.utoronto.ca/>- інформаційний сайт Великої вісімки (G-7)
15. <http://www.wto.org/> - офіційний сайт Світової організації торгівлі
16. <http://www.g20.org/> - офіційний сайт «G-20».
17. Андрусевич А. Неурядові екологічні організації України: проблеми становлення та розвитку// І. – 2006. № 4//Режим доступа: www.ji.lviv.ua/n41texts/andrusевич.htm
18. Балувєв Д.Г. Личностная и государственная безопасность: междунар.-полит. измерение: Моногр. / Нижегород. гос. ун-т им. Н.И. Лобачевского. - Н. Новгород, 2004. – Р.6.2.
19. Бузгалин А.В. Альтерглобализм как феномен современного мира // Полис. – 2003. – № 2. С.71-85.
20. Дікон Боб, Халс Мішель, Стабс Пол. Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації та майбутнє соціального добробуту. - К., 1999. –С.220-226.
21. Діяльність неурядових організацій в галузі масової комунікації // Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. – К.: Освіта, 1999. – С.255-280.
22. Добаєв И. Неправительственные религиозно-политические организации исламского мира// МЭиМО .– 2002. – № 4.
23. Мартен Д., Мецжер Ж.-Л., П’єр Ф. Метаморфози світу. Соціологія глобалізації/ Пер. з фр. Є. Марічева. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2005.– Р.15.– С. 240-252.
24. Михеев А.Н. Неправительственные объединения как акторы мировой политики// Режим доступа: http://www.mgimo.ru/fileserver/2004/nauka/rg2006-003_leb-mikheev.doc.
25. Погорська І. Неурядові організації в зовнішній політиці США// Віче. – 2008. – 4// Режим доступа: www.viche.info/journal/861/.
26. Проскуракова Л. Неправительственные организации и демократизация экономики// Космополис. – 2007. – 1// Доступно на: <http://cosmopolis.mgimo.ru/>.
27. Сериков А.Е. Ненасильственные методы в экологическом движении (на примере деятельности Гринпис). Гринпис как ненасильственная экологическая организация// Опыт ненасилия в XX столетии. Социально-этические очерки /Под ред. Р.Г. Апресяна. - М.: Аслан, 1996.
28. Сміт Дж. Світове громадянське суспільство? Міжнародні громадські рухи та організації і соціальний капітал// І.- 2001. - № 21.
29. Тараненко Г.Г. Міжнародні неурядові організації і процеси демократизації Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. – К. : «ІНТАС», 2009. – Вип. 43.
30. Яницкий О.Н. Транснационализация гражданского общества: на примере неправительственных экологических организаций в трех постсоветских странах // Мир России. 1999. Т. VIII. № 1-2. С. 135-150// Режим доступа: <http://www.ecsocman.edu.ru/mirros/msg/295690.html>
31. <http://www.greenpeace.org/international/> - сайт «Грінпіс».

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Античні сіммахії, європейські торговельні союзи доби пізнього Середньовіччя та епохи Великих географічних відкриттів (Ганза) як прообрази сучасних міжнародних організацій.

2. Проекти міжнародних організацій у працях європейських мислителів (П. Дюбуа, І. Подєбрад, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Бентам, І. Кант, А. Сен-Симон та ін.).

3. Виникнення Священного Союзу (LaSainteAlliance) як інструменту збереження міжнародного порядку, встановленого після Віденського конгресу (1815 р.). Принцип легітимізму як обґрунтування мети та діяльності Священного Союзу. Засоби реалізації спільної політики Священного союзу.

4. Індустріальна революція, поширення ліберальних принципів формування європейського та світового ринку, світовий розподіл праці, передумови виникнення у сер. XIX ст. спеціалізованих функціональних міжнародних організацій (Центральна комісія судноплавства по Рейну (працювала на постійній основі з 1831 р.), Дунайська комісія (1856), Всесвітній поштовий союз (1874), Міжнародний телеграфний союз (1875), Міжнародний союз з охорони промислової власності (1883)), створення Латинського (1865) та Скандінавського (1873) валютних союзів.

5. Проведення міжурядових конференцій, конгресів, нарад та створення постійних органів для їхнього скликання. Проблеми безпеки, миру і виникнення перших неспеціалізованих універсальних міжнародних організацій політичного спрямування (Ліга Націй та Організація Об'єднаних Націй).

6. Розвиток інтеграційних процесів, посилення взаємозалежності як чинник збільшення чисельності міжнародних організацій після II світової війни. Деколонізація та її вплив на утворення регіональних міжнародних організацій. Глобальні проблеми, поширення зброї масового знищення як мотивація координації зусиль всіх держав та інших суб'єктів міжнародних відносин в рамках міжнародних організацій.

7. Глобалізація міжнародних відносин та розвиток політичних міжурядових організацій. Виникнення неурядових міжнародних організацій.

8. Поняття міжнародної організації: організація як інститут, організація як спільність членів; організація як інструмент; організація як структура норм, міжнародних відносин та комунікації.

9. Ознаки міжнародних організацій: суб'єкти без суверенітету та території, договірне походження та результат узгодженості волі та мети її членів, наявність міжнародного установчого документу, постійного апарату, юридична рівність членів, відповідність статуту та діяльності нормам міжнародного права, автономність компетенцій та рішень.

10. Правові аспекти функціонування міжнародних організацій. Внутрішнє й зовнішнє право міжнародних організацій та сфери їхнього регулювання. Правомочність міжнародних організацій. Джерела права міжнародних організацій. Імунітет та привілеї міжнародних організацій.

11. Порядок та процедури утворення міжнародних організацій. Членство в міжнародних організаціях. Типи членства у міжнародних організаціях. Вимоги до членства. Процедури вступу та набуття членства.

12. Організаційна структура міжнародних організацій. Типи органів та принципи їх формування й діяльності: вищі, виконавчі, адміністративні, комітети, комісії, юридичні органи.

13. Принципи прийняття рішень у міжнародних організаціях: однаковості та його основні моделі, мажоритарності (основні моделі), консенсусу та зваженого голосування. Види рішень міжнародних організацій. Основні етапи процедури прийняття рішень.

14. Типологія міжнародних організацій. Міжурядові та неурядові міжнародні організації. Універсальні та спеціалізовані; глобальні, регіональні, субрегіональні; відкриті, закриті та ін. Координаційні та наднаціональні (владно-орієнтовані) міжнародні організації.

15. Функції міжнародних організацій. Співвідношення компетенції та функцій міжнародних організацій. Концепції компетенції міжнародних організацій.

16. Основні функції міжнародних організацій: виразники спільних інтересів держав на міжнародній арені; сприяння та координація функціональному та багатосторонньому співробітництву; сприяння виробленню загальнолюдських норм та цінностей, проектів глобального розвитку та подолання глобальних проблем, комунікативна функція, участь у виробленні конвенційних норм міжнародного права (нормотворча, кодифікаційна функція); контрольна, регульовально-координаційна, оперативна, організаційна, інформаційна, консультативна, посередницька, миротворча, оборонна, соціалізуюча, гуманізація міжнародної та внутрішньої політики та ін. Правові аспекти участі міжнародних організацій у процесі міжнародної нормотворчості.

17. Ідеалізм, реалізм та неомарксизм у міжнародних відносинах як методологічна основа формування сучасних теорій міжнародних організацій.

18. Концептуалізація ролі міжнародних організацій в *державоцентристській парадигмі*: міжнародні організації – інструмент реалізації стратегічних інтересів та зовнішньої політики держав за межами національних територій, спосіб збереження та посилення домінування могутніх держав (реалізм, неореалізм).

19. Міжнародні організації та формування міждержавних коаліцій. Міжнародні організації та розвиток багатосторонньої дипломатії.

20. Принципи взаємовідносин держав та міжнародних інститутів: залежність, автономія, делегування та розмежування компетенції. Розподіл сфер діяльності та вигоди від спеціалізації – основа делегування (передачі) державами компетенції (суверенітету) міжнародним організаціям. Інші мотивації делегування повноважень.

21. Співвідношення могутності держав та їх готовності до делегування повноважень міжнародним організаціям. Основні вигоди держав від делегування компетенції міжнародним організаціям.

22. Співвідношення компетенції держав та міжнародним інститутам: спільна та розділена компетенція; компетенції, що взаємно накладаються. Співвідношення суверенітету держав та наднаціональності міжнародних інститутів.

23. Переговори та торг між представниками національних урядів, бюрократією організації та групами незалежних експертів – необхідна умова для консенсусу між різними коаліціями інтересів (Е.Хаас) в рамках організації.

24. Чинники взаємного контролю держав та міжнародних організацій на міжнародній арені. Міжнародні інститути – механізми політичного контролю за поведінкою учасників міжнародних відносин та легальний спосіб створення спільних моделей поведінки, відповідно до яких суб'єкти міжнародних відносин реалізують свої інтереси.

25. Формування МО та прийняття норм та правил, що регулюють функціонування міжнародної системи.

26. Вплив міжнародних організацій на внутрішньонаціональні процеси. Прийняття в рамках міжнародних міжурядових організацій рішень і спеціальних актів, які впливають на національні суспільно-політичні процеси. Принципи та засоби взаємного впливу держав та міжнародних організацій.

27. Застосування міжнародними організаціями санкцій. Види санкцій міжнародних організацій. Чинники, що легітимізують застосування міжнародними організаціями санкцій.

28. Діяльність міжнародних організацій та проблеми втручання і суверенітету держав. Умови втручання (інтервенції) міжнародних інституцій. Гуманітарна інтервенція.

29. Проекти Ліги Націй. 14 пунктів Вудро Вільсона. Ліга Націй – елемент Версальської мирної угоди та Версальської міжнародної системи. Паризька мирна конференція 1919 р. та утворення Ліги Націй.

30. Суперечності між європейськими державами з приводу структури та повноважень Ліги. Нератифікація Версальської угоди Конгресом США та її наслідки.

31. Цілі та принципи Ліги Націй. Організаційна структура та компетенція Ліги Націй. Досвід Ліги Націй в регулюванні міжнародних відносин. Невдачі Ліги Націй по створенню системи колективної безпеки у міжвоєнний період.

32. Виключення СРСР та припинення політичної діяльності Ліги. Розпуск Ліги Націй у 1946 р.

33. Ідеї створення універсальної міжнародної організації для забезпечення миру та безпеки: Атлантична Хартія та Декларація Об'єднаних Націй.

34. Переговори США, СРСР та Великої Британії про принципи діяльності та повноваження майбутньої організації – конференції в Думбартон-Оксі (1944) та Ялті (1945).

35. Установча конференція ООН у Сан-Франциско (1945) та прийняття Статуту ООН. Цілі та принципи діяльності ООН.

36. Структура ООН: Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна і Соціальна Рада, Секретаріат, Міжнародний Суд и Рада з Опіки; їхні принципи формування, прийняття рішень та компетенція.

37. Рада Безпеки у структурі та діяльності ООН.

38. Система ООН на сучасному етапі: програми і робочі органи, спеціалізовані установи, автономні організації, пов'язані з ООН.

39. Особливості ООН як міжнародного інституту: універсальність представництва та сфер впливу, інструмент міжнародної нормотворчості і дотримання принципів сучасного міжнародного права та загальновизнаних норм поведінки суб'єктами міжнародних відносин.

40. Особливості ООН як міжнародного інституту: наділеність виключною компетенцією вирішувати питання війни і миру аж до використання військової сили; глобальний представницький форум держав та інших учасників міжнародних відносин, зокрема неурядових організацій, що охоплює широкі сфери їхньої взаємодії.

41. Особливість регіональних міжнародних інститутів. Принципи формування регіональних міжнародних інститутів: територіальний, релігійний, спільність економічних цілей.

42. Регіональні інтеграційні процеси та виникнення інститутів регіонального співробітництва. Посилення регіональних інтеграційних процесів в глобалізованому світі.

43. Розвиток регіонального міжнародного співробітництва та активізація діяльності регіональних міжнародних організацій. Місце регіональних міжнародних інститутів у процесі регіоналізації. Види регіональних міжнародних інститутів.

44. Регіональні міжнародні організації Європи (Рада Європи, ЄС, Європейська асоціація вільної торгівлі).

45. Регіональні організації арабського світу (Ліга Арабських держав, «Ісламська конференція»).

46. Діяльність регіональних організацій Південної та Північної Америки (Південний спільний ринок (МЕРКОСУР), Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА), Організація американських держав (ОАД), Карибський спільний ринок).

47. Регіоналізація на африканському континенті: Організація Африканської єдності та її трансформація в Африканський Союз.

48. АСЕАН та регіональне співробітництво азійсько-тихоокеанських держав.

49. Регіональні організації на пострадянському просторі – Союз Незалежних Держав (СНД), Єдиний економічний простір (ЄЕП), Євразійське економічне співтовариство ЄврАзЕС, Організація договору про колективну безпеку (ОКДБ)). Шанхайська організація співробітництва (ШОС).

50. Субрегіональні міжнародні організації (Рада держав Балтійського моря, ГУАМ, Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС), Вишеградська група).

51. Роль міжнародних інституцій у процесах глобального управління. Глобальне регулювання та управління: наукові дебати.

52. Регулювання та управління як легальний спосіб формування спільних моделей поведінки на міжнародній арені. Перерозподіл управлінських функцій від держав до інших суб'єктів міжнародної політики в процесі глобального регулювання.

53. Бреттон-Вудські інститути та функціонування міжнародних валютних систем. Регулювання валютних та економічних відносин у глобалізованому світі. СОТ як інструмент глобальної торгівлі: принципи функціонування.

54. Велика Вісімка – неформальний механізм координації політичних та фінансово-економічних взаємодій між великими державами та їхнього впливу на міжнародне середовище як аргументи взаємодії глобальних та національних чинників.

55. Роль міжнародних інституцій у формуванні системи міжнародної безпеки. Особливості регіональних організацій безпеки.

56. Організація Північноатлантичного Договору (НАТО) – організація колективної безпеки в Європі. Історія створення НАТО. Цивільна і військова структури НАТО. Основні засади спільної політики Альянсу та прийняття рішень.

57. Головні завдання НАТО в галузі безпеки. Еволюція стратегічної концепції НАТО. Трансформація НАТО в 1991-1999 рр. Політика відкритих дверей Альянсу. Процес розширення НАТО. Партнерство заради мир. Партнерство НАТО з Україною.

58. Створення НБСЄ (Нарада з безпеки і співробітництва в Європі) як форум для діалогу з питань безпеки та переговорів щодо контролю над озброєннями, роззброєння та зміцнення довіри й безпеки в Європі. Ухвалення Гельсінського Заключного Акту 1972 р. Паризька Хартія для нової Європи і кінець «холодної» війни.

59. Будапештська зустріч 1994 р. і трансформація НБСЄ у ОБСЄ (Організація з безпеки і співробітництва в Європі). Основні напрями діяльності, структура і принципи прийняття рішень ОБСЄ. Роль ОБСЄ в системі безпеки Європи на сучасному етапі.

60. Західноєвропейський Союз (ЗЄС) – військова складова ЄС. Альтернативні стратегії розвитку ЗЄС в системі Європейської безпеки.

61. Інститути колективної безпеки на пострадянському просторі. Організація Договору про колективну безпеку (ОКДБ). Особливості внутрішніх суперечностей держав-членів. Створення оперативних сил колективного реагування.

62. Безпекові аспекти діяльності Шанхайської організації співробітництва. Боротьба з тероризмом.

63. Різновиди участі неурядових інституцій в діяльності міжурядових організацій. Взаємодія міжурядових та неурядових організацій.

64. Формування глобальних політичних мереж та участь у них неурядових міжнародних організацій. МНУО та паралельні саміти.

65. Права людини, демократія та неурядові міжнародні організації (Міжнародна Амністія, FreedomHouse). Неурядові організації та протест проти глобалізації. Антиглобалістські організації (Всесвітній соціальний форум). Природоохоронні неурядові міжнародні організації («Грінпіс», «Друзі Землі», «Всесвітній фонд захисту дикої природи») та принципи їх діяльності. Проекти «Грінпіс» та їх ефективність. Радикалізація міжнародного екологічного руху («Морський пастух»). Мережева структура екологічних та антиглобалістських рухів.

66. Вплив неурядових міжнародних організацій на громадську думку, імідж держав і політиків – основні механізми реалізації програмних цілей більшості неурядових міжнародних організацій.